

ŠT. JANŽ NA DOLENJSKEM

Par ur v Turinu.

Spisal profesor Andrej Plečnik.

Skoraj se je jelo mračiti, ko sem se peljal iz Milana proti zahodu. Sama ravnina, kamor oko pogleda, na obe strani železniške proge; Zdaj je vse mrtvo, pusto, prazno, poleti pa se majo na desno in levo riž, ki tukaj raste. Ljudje si zaslužijo težko svojo mezdo, ker riž potrebuje mnogo vode, in kadar jo izpusté iz kanalov na polje, morajo delavci v vodi stati in delati. Potnikov je v kupejih vse polno, vsak hiti domov; danes je sveti večer, jutri sveti dan, to je praznik, ki ga vsak rad preživi v domačem krogu. Gost mrak je, ko se brzec ustavi za trenutek v Magenti. Mesta samega nisem mnogo videl, pač pa še dobro razločil silhueto, konture kapele, ki je pred kolodvorom zidana v spomin na bitko dne 4. junija 1859, ko so Piemontezi skupaj z Francozi premagali našo armado. — Vlak se začne premikati in tik železne ceste stoji karner v podobi piramide; mala vrata vodijo vanjo in videl sem lučco, ki je gorela v piramidi in me navdala z žalostnimi mislimi. Velikokrat mi je rajni oče pravil, kako je kot vojak marširal v Italijo, — takrat še ni bilo veliko železnic — kako so po cele mesece prenočevali pod milim nebom, kako se je udeležil bitke pri Solferinu, pri Magenti; streljali so mladi

vojaki drug na drugega, kri je tekla, toliko cvetočih mladeničev je obledelo, ležali so mrtvi drug zraven drugega, pokopali so jih; strohnili so, pognojili so piemonteško zemljo; pozneje so kmetje kosti avstrijskih, domačih in francoskih vojakov, kolikor so jih dobili, znosili na kup, naredili karner, in še zdaj po 50 letih vsak večer gori lučca v znamenje pietete. Koliko gorjá, koliko obupa, koliko vojská, koliko neusmiljene smrtne žetve je bilo zaradi Italije od starih časov naprej skozi srednji vek do danes! Streslo me je, skoro strah me je bilo, zdelo se mi je, da duhovi plavajo okoli piramide, iz kamena postavljene.

V teh žalostnih mislih me popelje vlak do Novare, o kateri mi je oče pravil, kako je Radecky tam premagal Piemonteze l. 1849. — Poseben sveti večer za Slovence, ki se vozi mimo Peschiere, Verone, Milana, Solferina, Magente, Novare. Slovenci so se tu vojskovali, so kri prelivali za svojega mladega cesarja Franca Jožefa. Stari možje z resnim obrazom, z belo brado, ki so kdaj po Ljubljani hodili z vojno medaljo na prsih, ki je pričala, da so bili kot vojaki na Italijanskem, so legli večinoma v grob. Radeckijevih veteranov je prav malo še.